

o plochou sekerku protáhle trapézovitého tvaru s vějířovitým ostřím, jejíž týlová partie je odlomena (obr. 2). Další menší poškození se vyskytují i po obvodu jinak pečlivě vybroušených a vyhlazených stěn. Celková délka artefaktu dosahuje 105 mm, maximální šířka činí v úrovni ostří 44 mm, v úrovni týlu 28 mm. Příčný průřez má podobu zaobleného obdélníka o největší síle 17 mm. Hmotnost je 133,5 g. Z morfologického hlediska představuje sekerka poměrně běžnou formu, používanou v průběhu neolitu a eneolitu.

Nástroj je vyroben z horniny se zřetelnou metamorfní foliací, která je zvýrazněna temněji zelenými a bělavými šlírami a probíhá téměř kolmo k jejímu ostří. Poněvadž artefakt nemá recentní poškození, může být popsána pouze barva patinovaného povrchu, jež podle Munsellovy barevné škály kolísá mezi 5GY 5/2 (dusky yellow green) a 10GY 5/2 (grayish green). Bílé šlíry a mladší velmi jemné příčné žilky nereagují se zředěnou kyselinou chlorovodíkovou a jsou složeny z převážně bělavých živců s příměsí šedého křemene. Pouhým okem lze zaznamenat lokální kumulace kovové se lesknoucích krystalů, které jsou podle pozorování pod stereomikroskopem tvořeny idiomorfně omezeným magnetitem, převážně o velikosti do 0,5 mm, některé z nich ale dosahují i 1 mm. Tomu odpovídá velmi vysoká magnetická susceptibilita $46,3 \times 10^{-3}$ SI jednotek, která byla vícekrát změřena přístrojem ZH instruments SM 30. Protože mocnost sekerky nedosahuje velikosti potřebné pro správné měření, skutečná hodnota podle přepočtu pomocí křivky „thickness correction factor“ publikované B. Bradákem et al. (2009) je ještě vyšší, a to $51,4 \times 10^{-3}$ SI jednotek. Hustota horniny byla stanovena metodou dvojího vážení a její hodnota je $3,03 \text{ g/cm}^3$. Již z dřívějšího studia víme, že hustoty hornin z obou nejvýznamnějších pravěkých zdrojů metabazitů v okolí Želešic a v Jizerských horách se překrývají, ovšem průměrná hodnota spočítaná vždy z 10 vzorků ukazuje přece jenom nepatrně vyšší hodnotu u suroviny z prvně uvedené lokality ($3,01 \text{ g/cm}^3$ oproti $2,98 \text{ g/cm}^3$ u typu Jizerské hory). To jistě platí zejména pro vzorky bohaté magnetitem, jehož hustota je zhruba dvakrát vyšší než silikátových minerálů tvořících metabazity (především amfiboly a živce). Celkový charakter horniny, její velmi vysoká magnetická susceptibilita a vyšší hustota dovolují surovinu sekerky jednoznačně určit jako metabazit typu Želešice, jehož používání na Brněnsku podle současných znalostí kulminovalo v období lengyelské kultury.

Sekerka měla být objevena při odkopávání hlíny v horní části členitého svahu, jenž se sklání severozápadním směrem k vyústění několika bezvodých strží do rozšiřujícího se údolí říčky

Ponávky. Prohlídka udaného místa i širšího okolí však neodhalila porušení žádných archeologických situací, jen asi o 100 m níže po svahu byl v trase jiné větve cyklostezky zaznamenán větší střepek pocházející ze spodní části keramické nádoby rámcově pravěkého stáří. Nálezy patrně indikují přítomnost dosud nevidované archeologické lokality.

Literatura

AMČR: Záznam M-9002617A [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-9002617A>.

Bradák, B., Szakmány, G., Jósza, S., Přichystal, A. 2009: Application of magnetic susceptibility on polished stone tools from Western Hungary and the Eastern part of the Czech Republic (Central Europe). *Journal of Archaeological Science* 36, 2437–2444.

Summary

On 29 January 2025, a flat stone axe made of Želešice-type metabasite (Fig. 2) was discovered during maintenance work on a cycleway in the 'Zamilovaný hájek' forest track (Sadová cadastral area, Brno-City District). However, investigation of the reported findspot and its wider surroundings revealed no disturbed archaeological contexts. Approximately 100 m downslope, along another branch of the cycleway, a larger pottery sherd was recorded, deriving from the lower part of a ceramic vessel of broadly prehistoric date. These finds likely indicate the presence of a previously unknown archaeological site dating to the Neolithic–Eneolithic period.

Antonín Přichystal, Michal Přichystal

Brno (k. ú. Zábrdovice, okr. Brno-město)

Ul. Příční, parc. č. 503.

Lengyelská kultura. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum.

AMČR: M-202600231.

Lokalizace: S-JTSK: -597590.6630, -1160242.5230; -597587.9480, -1160257.1780; -597526.1200, -1160243.5600; -597528.3600, -1160228.4700

Nové doklady neolitického osídlení se podařilo identifikovat v roce 2025 na ulici Příční v Brně-Zábrdovicích. Záchranný archeologický výzkum na parcele č. 503 byl vyvolán stavbou bytového domu. Geologické podloží bylo na zkoumané ploše tvořeno sprašovými hlínami, na které nasedala holocenní půda typu hnědozemě. Rozhraní půdního horizontu a spraše se podařilo dokumentovat pouze v jihovýchodním rohu stavební jámy, kde se nacházelo v úrovni cca 204,15 m n. m. Mocnost půdního horizontu zde dosahovala cca 0,6 m. V téměř celé ploše výzkumu však byl půdní horizont, stejně jako velká část archeologických situací, odstraněn již v minulosti. Recentní situace se zde nacházely do hloubky 1–1,5 m od původního povrchu (tj. cca 204,00–203,50 m n. m.).

Zadní (západní) část parcely byla stavbou snížena o přibližně 1 m od současného povrchu a byly zde dokumentovány pouze vrstvy navážek a novověké situace. V přední (východní) části parcely byl původní terén strojově snížen o 1,5 m až 2 m od současného povrchu a následně přistoupeno k plošnému odkryvu. Kromě novověkých aktivit (18.–19. století) bylo v ploše zkoumané parcely zachyceno relativně intenzivní pravěké osídlení (viz také oddíl Doba bronzová). Minimálně tři zahluobené objekty bylo možné zařadit k osídlení z období lengyelské kultury (obr. 3), byť získané nálezy z jejich výplní byly velmi sporadické (Sedláčková 2026).

Obr. 2. Brno-Sadová. Kamenná sekerka. Foto T. Přichystalová.

Fig. 2. Brno-Sadová. Stone axe. Photo by T. Přichystalová.

Obr. 3. Brno-Zábrdovice. Plán lokality s vyznačenými objekty lengyelské kultury (žlutě). Grafika Archaia Brno z. ú.

Fig. 3. Brno-Zábrdovice. Site plan showing features of the Lengyel culture (marked in yellow). Graphic by Archaia Brno.

Funkčně lze tyto objekty interpretovat jako exploatační jámy kopané za účelem získání sprašové hlíny. Vzhledem k terénní situaci na lokalitě nelze vyloučit, že jednotlivé výkopy mohly být původně součástí větších jam, tzv. hliníků. Lze předpokládat, že k neolitickému osídlení mohou patřit i některé z dalších, chronologicky nezařazených objektů.

Literatura

AMČR: Záznam M-202600231 [cit. 2026-01-21]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-202600231>.

Sedláčková, L. 2026: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Brno, Bytový dům Příční 12“*. Rkp. nálezové zprávy. Uloženo: Archaia Brno z. ú. DOI: 10.60585/M-TX-202600052. Dostupné také z: <https://doi.org/10.60585/M-TX-202600052>.

Summary

New evidence of Neolithic occupation was identified during a rescue archaeological excavation conducted in Příční Street (Zábrdovice cadastral area, Brno-City District) in 2025. The excavation was prompted by the construction of a new apartment building. Although a substantial part of the original soil horizon and archaeological contexts had previously been destroyed by modern interventions, relatively intensive prehistoric occupation was recorded in the eastern part of the excavated area, including at least three sunken features of the Lengyel culture (Fig. 3), which may be tentatively interpreted as pits used for the exploitation of loess subsoil (Sedláčková 2026).

Lenka Sedláčková, Michal Bučo

Břeclav (okr. Břeclav)

„Zadní hrúd“, „Podsedky“, „Novoveská“, „Díly“.

Zemědělský pravěk, mladší neolit. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. AMČR: M-202503619.

Lokalizace: WGS-84: 48.7414192N, 16.8629517E; 48.7542378N, 16.8411814E

V červenci 2025 byla zahájena 1. etapa záchranného archeologického výzkumu vyvolaného stavbou obchvatu Břeclavi. Plocha zahrnutá do první etapy zaujímá zhruba dvě třetiny plochy plánovaného obchvatu a pro potřeby výzkumu byla rozdělena do deseti úseků.

V poloze „Podsedky“ byly dokumentovány čtyři zahloubené archeologické situace bez movitých archeologických nálezů. V poloze „Zadní hrúd“ proběhla exkavace dvaceti zahloubených, spíše menších, archeologických objektů sídlištního charakteru s keramickým materiálem datovaným rámcově do zemědělského pravěku. Stejně tak v poloze „Novoveská“ se podařilo identifikovat jeden středně velký zahloubený objekt a čtyři kúlové jámy s keramikou pouze rámcově zařaditelnou do období zemědělského pravěku.

V poloze „Díly“ byla objevena lokalita předběžně datovaná do období mladšího neolitu. Rozpoznáno zde bylo na 150 zahloubených sídlištních objektů. Jedná se o pozůstatky dvou dlouhých příčných řad tvořených kúlovými jámami, doplněných několika většími zahloubenými objekty s nálezy nepříliš dobře pálené erodované keramiky a štípané kamenné industrie. V roce 2025 se se podařilo exkavovat 108 objektů, zbytek bude předmětem výzkumu v roce 2026.

Literatura

AMČR: Záznam M-202503619 [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-202503619>.